

Universal Declaration of Human Rights - Nzema

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EWIADEAMRA NOLOBOLÉ MƆƆ FALÉ SONLA NWO ADENLENYIANLÉ NE MƆ LA ANWO

MƆLEBEBƆ

Ʋw meke ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ Ʋw Eku ye anu la gyinlabelé nee pɛpɛzɛlɛ nee anwoadenlenyianlɛ a fa atianwolilɛ, pɛpɛlilɛ nee anzondwolɛ ba ewiade anu la,

Ʋw meke ala mƆƆ menli embu sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ bie amaa ɔlua zo nyɛlɛ mgbane mgbane dɔɔnwo ɛsisi ɛmaa menli adwenle ɛzɛkyɛ, nee ewiade ne mƆ ɛlɛba mƆƆ sonla biala banyia adenle aha edweke biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo, nee diedi biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo kɛ ɔdie ɔdi na ɔnzulo la, ɛmaa bɛla ye ali kɛ, ɛhyɛ a le awienvolema anyelazo kpole kpale la,

Ʋw meke ala mƆƆ ɔhyia, saa bɛnrɛhyɛ sonla bɛnrɛmaa ɔnrɛho ɔnrɛtia ɛsisilɛ nee atisesebɛyɛlɛ, kɛ ɔwɔ kɛ mɛla bɔ sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ anwo bane la,

Ʋw meke ala mƆƆ ɔhyia kɛ bɛmaa agɔnwolɛyɛlɛ Ʋw Maanle Maanle avinli kɛnyia anyuhɔlɛ la,

Ʋw meke ala mƆƆ Maamgbolɛ Koyɛlɛ ne anu amra ɛva bɛ diedi mƆƆ Ʋw sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ, ye gyinlabelɛ nee ye dibilɛ nee mrenya nee mraalɛ adenlenyianlɛ pɛpɛ ne mƆ anu la ɛwula sonla nwo adenlenyianlɛ nwo mɛla ne mƆƆ bɛfɛlɛ ye "Kyata" (Charter) ne anu na bɛliɛ bɛdo nu kɛ bɛboa bɛamaa menli anyia anyuhɔlɛ nee tɛnlabelɛ kpale Ʋw atianwolilɛ ɔɔɔɔ nu la,

Ʋw meke ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ Ʋw Maamgbolɛ Koyɛlɛ Eku ne anu nee Maamgbolɛ Koyɛlɛ ne ɛbo ɛwɔkɛ kɛ bɛmaa awiɛ biala anyɛ azɔ sonla nwo adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ne mƆ na bɛali zolɛ kpale la,

Ʋw meke ala mƆƆ adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ɛhyɛ mƆ anwo ndelebɛbo kpale hyia kpole kpale maa ɛwɔkɛbɔlɛ ne azolilɛ anzɛɛ munlililɛ ne la,

Ati, Kɛkala

MAAMGBOLÉ KOYÉLÉ AYIA NE

bɔ nolo kɛ

Ewiadeamra Nolobolɛ MƆƆ Falé Sonla Nwo Adenlenyianlɛ Nwo ɛhyɛ

le debiɛ ko mƆƆ yɛliɛ yɛdo nu yɛmaa awiɛ biala nee Maanle biala, amaa awiɛ biala nee Eku biala mƆƆ dahuu kɛva. Nolobolɛ ɛhyɛ kɛziɛ ye adwenle nu la abɔ mɔdenle alua ngilehilelɛ nee ndetɛlɛ zo yeamaa nidi ara adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ɛhyɛ mƆ anwo, na eza yealua ngzɔ ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamaa menli mƆƆ Ʋw Maanle Maanle mƆƆ Ʋw Eku ne anu nee Maanle Maanle mƆƆ Eku ne sie bɛ la anu amra amuala alie ado nu kpale na bɛali zolɛ kpale.

Edwekɛkpɔkɛ 1

Menli muala di bɛ ti anwo na eza noko bɛsɛ Ʋw dibilɛ nee adenlenyianlɛ nu. Bɛlɛ ndwenlenwo nee adwenle, yemɔti ɔwɔ kɛ bɛkile adiemayɛlɛ bɛmaa bɛ nwo ngoko.

Edwekɛkpɔkɛ 2

Sonla ko biala lɛ adenle nyia adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ne mƆ mƆƆ bɛva bɛwula Sonla Nwo Adenlenyianlɛ Nwo Nolobolɛ ɛhyɛ anu la amuala bie. Ɔnlɛ kɛ ngakyilɛ anzɛɛ ngilehilɛnu anzɛɛ nyeyɛnu biala mƆƆ falɛ menli ɛkpunli, menli ngakyilɛ, nrenya anzɛɛ

raale, anee, Nyamenlezonlenle, maanyele anzee adwenle bie, Maanle anzee menli abohilele, agyapadee, awole anzee gyinlabele gyene biala anwo la bie ba.

Eza nokoanke ke bekile ngakyile anze nyeyenu biala wo maanyele, melazolile nu, anze maanle zo gyinlabele nu wo maanle ne anze eleka mwa sonla ne de la anu. Saa maanle ne di u ti anwo o, saa maanle gyene a nea zo o, saa onli u ti anwo o, onle ke ngakyile anze ngilehilenu biala ba nu.

Εδωκεκρῶκε 3

ᱵᱷᱟᱨᱠᱟᱝ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱴᱚᱴᱟᱝ, ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱴᱚᱴᱟᱝ ᱦᱚᱴᱚᱴᱟᱝ.

Εδωκεκρῶκε 4

Ɔnle ke beye awie biala kanra. Ɔwo ke betua aanrayele nee aanra edonele wo adenle biala anu.

Εδωκεκρῶκε 5

Ꮚnle ke bekile awie biala nyane anzee beye ye atisesebe, amumuye anzee begua Ꭰ nyunlu aze anzee betwi Ꭰ nyunlu.

Εδωκεκρῶκε 6

Ke mela se la, eleka biala mme awie biala lua la owa ke benwu ke odaye o le sonla.

Εδωκεκρῶκε 7

Ke mela se la, menli kotsak se pepe kotsak nle ke ngakyile anzee ngilehilenu biala ba mela ne kotsak be nwo bane pepe la anu. Menli kotsak le adenle nyia be nwo banebole pepe kotsak ko tia ngilehilenu anzee nyeyenu kotsak tia Nolobole ehye nee debie biala kotsak maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Εδωκεκρῶκε 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie mako tia anwoadenlenyianle ne mako mako maamule nwo mela anze mela eba ebaa ye la a, mako ke koto ne mako pepe die ye.

Εδωκεκρῶκε 9

Onle ke bekye sonla, befa sonla besie anzee beye sonla befi maanle ne anu wo meke мэчтефонле мела anzee мела emmaa adenle la.

Εδωκεκρῶκε 10

Wə awie biala adenlenyianle nee ye gyima ne mɔ anwo adwenlevalɛ nwo anzɛɛ saa beka kɛ awie biala ɛyɛ etane a ɔwɔ kɛ kɔkɔ mɔkɔ di ɔ ti anwo na ɔnli mɔkquazo la di ye edwɛkɛ wɔ baqua nu.

Εδωκεκρῶκε 11

1. Sonla biala ככמ bekeha ke yeye etane ככמ dci ke betwe כ nzo la le adenle ka ke anze edweke ne anwo bie kyese bedi ye edweke כ bagua nu ככמ na ככמ ne bua ye fɔle ke ככמ mela se la. Wɔ ככמ eke ne ככמ ke anyia ninyene ככמ fɔ ɔpepe dɔdie כ nwo la kɔlaa.

2. Onle ke bebua sonla biala fɔle ƙo nyelee etane biala ƙo meke ƙo ɔyele zɔhane nyelee ne la enee onle etane ƙo ɔtia maanle anɛɛ maanle maanle mela la anwo. Anɛɛ onle ke betwe sonla ne anzo beɓaa ɔtɛla ƙo beɓe beɓo eke ne ƙo meke ƙo ɔyele etane ne la.

Εδωκεκρησε 12

Ɔnle ke menli fa be nloa wulowula awie feabo, ye abusua, ye sua nu edweke nu anze Ɔnle ke bekenga ye ahelata anze bebo ye anyiemgba besেকে ye anyunlunyia. Sonla zehae le adenle maa mela ne pepe die ye anze bo Ɔ nwo bane wo zehae akpsemadi ebela ne mo anwo.

Edwekekpake 13

1. Sonla biala le adenle Ɔfi eleka mo Ɔde la Ɔktenla eleka biala mo Ɔkulo la.
2. Sonla biala le adenle Ɔfi maanle biala anu nee ye maanle nu Ɔko maanle gyene nu na Ɔkola Ɔsia Ɔba ye maanle nu.

Edwekekpake 14

1. Sonla biala le adenle ke saa Ɔlenwu amanee wo ye maanle nu a Ɔkola Ɔnriandi Ɔko maanle gyene nu Ɔmaa bema ye eleka Ɔtenla anze bebo Ɔ nwo bane.
2. Saa amanee ne mo ahenle ne elenwu ye la envi anze enlua maanyele ti anze ye nyelee ne tia Maamgbale Koyele mela ne nee ye bodane ne mo a, yemo maanle gyene ne enle adenle ke Ɔkelie ye azie anze Ɔkebo Ɔ nwo bane.

Edwekekpake 15

1. Sonla biala le adenle ke Ɔye ekulomani.
2. Ɔnle ke bebo ekulomani biala ke Ɔle eyenole la. Eza noko Ɔnle ke besi awie biala mo kpode ke Ɔkakyi ye ekulomaniye la adenle wo meke mo mela emmaa adenle la.

Edwekekpake 16

1. Mrenya nee mraale mo bekedwu agyalehale la, saa bele duzu menli o, saa bevi duzu maanle nu o, anze saa beko duzu asone o, bele adenle begya be nwo na bebo edane. Be mu nwio bele adenle pepe wo agyale nwo, wo be agyale nee be ewolehale nu.
2. Ɔwo ke menli nwio ne die to nu kolaa na beagya be nwo.
3. Kunli nee yelee nee be mra a le ekpunli mo bo sua ekyekyele bo anze ekpunli mo tele ye menli ƆƆnwo a, yemoti Ɔwo ke menli ekpunli ne nee maanle ne mo bewo nu la sinza be.

Edwekekpake 17

1. Sonla biala le adenle ke Ɔnyia Ɔ ti anwo agyapadee, eza noko Ɔle adenle ke Ɔ nee awie mo bo nu nyia agyapadee.
2. Ɔnle ke awie biala hwele ye agyapadee wo meke mo mela emmaa adenle la.

Edwekekpake 18

Sonla biala le adenle ke Ɔdwenle adwenle biala na Ɔsonle debie biala mo Ɔkulo la, eza Ɔle adenle Ɔkakyi ye Nyamenlezonlenle ne anze ye diedi ne nee fanwodi, yee akee noko Ɔle Ɔ nwo adenle ke Ɔ ngome anze Ɔ nee menli wo bagua anze fealera nu Ɔkile ye asone anze ye diedi ne wo ngilehilele, nyelee, ezonlenle nee boenleanle nu.

Edwekekpake 19

Sonla biala le adenle ke Ɔdwenle na Ɔka edweke mo Ɔkulo la; eza Ɔle Ɔ nwo adenle ke Ɔfa adwenle biala mo ngyegyele biala enle nwo na Ɔdua nolobhale ndenle ne mo biala anu Ɔkpode, Ɔtie na Ɔka edweke Ɔkile menli na Ɔmaa be adwenle mo ngyegyele biala enle nwo a.

Edwekekpake 20

1. Sonla biala le adenle ko ayia anze eku mo anzondwole wo nu la bie.

2. Ɔnle ke behye sonla bɛmaa ɔkɔ eku nu.

Edwekɛkpɔkɛ 21

1. Sonla biala le adenle boa wɔ ye maanle ne ebule nu, ɔle adenle ɔtu ɔ nwo ɔsie eke ɔmaa betu ye ɔkɔ Melalile Ayia ne bie anɛɛ ɔboa ɔmaa betu menli bɛkɔ Melalile Ayia ne.

2. Sonla biala le adenle nyia maanle gyimaye nwo nvasoe wɔ ye maanle ne anu.

3. Ezuavole ne ehulolɛdeɛ ne a le Arane tumi ne a, bɛkile bɛ ehulolɛdeɛ ehye wɔ meke biala nee nɔhale emadole mɔkɔ awie biala nyia adenle to ye deɛ wɔ feabo nu anɛɛ wɔ ndenle biala anu mɔkɔ ngyegyeye biala enle nu la.

Edwekɛkpɔkɛ 22

Awie biala mɔkɔ wɔ menli ekpunli avinli la ɔkɔ ke maanle ne sinza ye eza ɔkɔ ke maanle ne dua ye mɔdenlebo nee maanle maanle moale zo, nee ke maanle ko biala ye maamule, agyapadeɛ, ezukoa, menli nee maandee gyinlabelɛ ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyene mɔkɔ hyia ye anyunlunyia nee ye boeyele nwo la.

Edwekɛkpɔkɛ 23

1. Sonla biala le adenle ye gyima mɔkɔ okulo la, Akee noko ɔle adenle ke ɔnyia gyima ne anwo ahunlundwole. Eza noko ɔkɔ ke maanle ne boa maa awie biala nyia gyima mɔkɔ gyima ne envi ɔ sa a.

2. Sonla biala le adenle ke gyima mɔkɔ ɔkye la ɔnyia nwole ahatuale ke mɔkɔ saa awie gyene a ye le gyima zɔhane a anɛɛ ɔkenyia ye la.

3. Sonla biala mɔkɔ ye gyima la ɔkɔ ke nyia nwole ahatuale kpale mɔkɔ ɔkola ɔfa ɔnea ɔ ye nee ɔ mra amaa bɛ tenlabelɛ nu aye kpale a. Eza noko ɔkɔ ke ɔnyia ezinzale ne mɔkɔ maanle ne fa sinza menli la bie.

4. Sonla biala le adenle boa gyimaye Eku nu wɔ ye ehulolɛdeɛ ezinzale ti.

Edwekɛkpɔkɛ 24

Sonla biala le adenle ke ɔdie ye enwomenle bie na ɔdielie ɔ nye, na ɔnyia meke ezinra mɔkɔ ɔfa ɔye gyima na eza noko ɔnyia meke mɔkɔ saa ɔye gyima dedee a ɔfa ɔdie ye enwomenle bie na betua ye nwole kake la a.

Edwekɛkpɔkɛ 25

1. Sonla biala le adenle ke ɔ nee ɔ ye nee ɔ mra nyia tenlabelɛ kpale mɔkɔ fale bɛ ngoane, aleɛ, edanle, dabele nee ayileyele nee ninyene mɔkɔ hyia maa bɛ la anwo. Ɔkɔ ke benyia moale wɔ meke mɔkɔ benye gyima, anwonyane kebo bɛ, bengola gyima ye, kunli anɛɛ ye le kewu, bɛkye mgbanyinli anɛɛ ɔlua ndenle bie azo bengola benne bɛ nwo la.

2. Ɔkɔ ke mreladane nee ngakula nyia moale nee enleanle kpale. Kakula biala, saa begyale ɔ nli anɛɛ beangya ɔ nli na beawo na beawo ye o, ɔkɔ ke benea ye anɛɛ besinza ye ke mɔkɔ ɔfeta la.

Edwekɛkpɔkɛ 26

1. Sonla biala le adenle sukoo nwoma. Ɔnle ke betua nwomazukoale nwo kake biala, ɔkɔ wɔ mɔlebebo nwomazukoale deɛ ne anwo. Ɔkɔ ke mɔlebebo nwomazukoale ne ye nhye maa kakula biala. Ɔkɔ ke menli nyia adenle sukoo mbulale nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala mɔkɔ ɔ mɔdenle la kola sukoo nwoma kpole.

2. Ɔkɔ ke nwomazukoale maa awie biala tenlabelɛ nu ye kpale na ɔmaa sonla nwo adenlenyianle nee ye atianwolile ne mɔ enilile gyinla kpundii. Ɔkɔ ke nwomazukoale maa ndelebebo, bɛ kunlu elile nee agɔnwoleyele ba maanle maanle avinli, menli anɛɛ asɔne asɔne avinli na ɔboa ɔmaa Maamgbale Koyele gyima ne mɔkɔ ɔledi mɔkɔ ɔfale anzondwole nwo la di munli.

3. Awovolɛma le adenle ke bɛmaa bɛ mra sukoo nwoma mɔkɔ bɛkulo ke bɛ mra ne mɔ sukoo la.

Edwεεεkpεε 27

1. Sonla biala le adenle ke ɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔ maandee nyeele biala mɔɔɔɔ beɔɔɔ wɔ maanle anzeɔɔ sua ne azo la bie, na eza ɔɔɔɔɔ ninyene edolɔle nee abɔɔɔɔ nwo nrelebe nwo anyuhɔle nvasoɔɔ ne mɔɔ bie.

2. Sonla biala le adenle ke ɔɔɔɔɔɔ debie mɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔle mɔɔɔɔ fale abɔɔɔɔ nwo nrelebe, nwoma anzeɔɔ debie mɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔ la anwo baneɔɔɔ.

Edwεεεkpεε 28

Sonla biala le adenle ke ɔɔ nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyianle nee atianwolile ne mɔɔ mɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ehye anu la nwo nvasoɔɔ kpale.

Edwεεεkpεε 29

1. Sonla biala le gyima ye fa maa ye menli mɔɔɔɔ be avinli la amaa ɔlua zo yeahola yeanyia anyuhɔle anzeɔɔ yeali munli.

2. Saa sonla biala fa ye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔɔ aye gyima a, enee ɔngile ke ɔle adenle ɔbulu mela zo; mɔɔ ke ɔɔɔ ɔ gɔɔɔ mɔ adenlenyianle nee atianwolile ne mɔɔ eni na ɔɔɔ ye ebela ke mɔɔ maanle ne mɔɔ mɔɔ nu la mela ne mɔɔ mɔɔ fale benwonilile, anzondwole nee ye boeyele ne se la.

3. Onle ke bedua adenlenyianle nee atianwolile ehye mɔ azo beɔɔ ninyene mɔɔɔɔɔɔ anzeɔɔ ɔbulu bodane nee ndenle ne mɔɔ mɔɔ Maamgbole Koyele ne ehyehye edo eke la azo.

Edwεεεkpεε 30

Debie biala mɔɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ehye anu la engyi eke ne emmaa maanle ko, anzeɔɔ menli ekpunli ko anzeɔɔ sonla ko angome mɔɔɔ maa ye adenle ɔye debie ɔsekye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔɔ mɔɔ behyehye bedo eke ne la a.
